

Строченко Л. В.<https://orcid.org/0000-0003-3619-3484>

Національний університет «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ КОНЦЕПТУ JUSTICE У БРИТАНСЬКОМУ ТА АМЕРИКАНСЬКОМУ ЮРИДИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Статтю присвячено комплексному дослідженню особливостей репрезентації концепту JUSTICE у британському та американському юридичному дискурсі. Актуальність теми зумовлена активним розвитком сучасної когнітивної лінгвістики, дискурсології та юридичної лінгвістики, у межах яких значна увага приділяється вивченню механізмів концептуалізації базових правових категорій у професійному комунікативному просторі. У сучасному англійському юридичному дискурсі концепт JUSTICE виступає однією з центральних категорій правової картини світу, оскільки репрезентує уявлення про справедливість, законність, рівність перед законом, правовий порядок і захист прав людини. Юридичний дискурс у роботі розглядається як різновид професійного дискурсу, що характеризується інституційною зумовленістю, високим рівнем стандартизації, термінологічною точністю, прагматичною спрямованістю та специфічними мовними засобами реалізації правового впливу. Метою статті є виявлення особливостей мовної репрезентації концепту JUSTICE у британській та американській правових традиціях, визначення його когнітивних ознак, семантичної структури та прагматичних функцій у юридичному дискурсі. Для досягнення поставленої мети було проаналізовано лексичні, семантичні та прагматичні засоби вербалізації концепту JUSTICE, охарактеризовано особливості англійського юридичного дискурсу як різновиду професійного дискурсу та здійснено порівняльний аналіз функціонування концепту JUSTICE у британській і американській правових системах. У результаті дослідження встановлено, що концепт JUSTICE має складну багаторівневу структуру та реалізується через систему юридичної термінології, модальних конструкцій, оцінної лексики, стандартизованих синтаксичних моделей і дискурсивних стратегій нормативного впливу. Визначено, що концептуальне ядро JUSTICE формують когнітивні ознаки законності, неупередженості, відповідальності, рівності, правового контролю та захисту прав людини. Порівняльний аналіз британського та американського юридичного дискурсу дозволив виявити спільні та відмінні риси репрезентації концепту JUSTICE.

Ключові слова: юридичний дискурс, професійний дискурс, концепт, когнітивна лінгвістика, юридична термінологія, правова комунікація, прагматика.

Постановка проблеми. У сучасній лінгвістиці юридичний дискурс розглядається не лише як сукупність спеціалізованих текстів, а як складний когнітивно-комунікативний простір, у межах якого формуються та вербалізуються ключові правові концепти [2; 3]. Одним із таких концептів є JUSTICE, що репрезентує уявлення про справедливість, законність, рівність, правосуддя та соціальну відповідальність. Особливого значення дослідження цього концепту набуває в умовах глобалізації правової комунікації та активної взаємодії різних правових систем.

Актуальність теми зумовлена зростанням інтересу сучасної когнітивної лінгвістики та дискурсології до проблем концептуалізації юридичних категорій у професійному дискурсі [4; 5]. У британському та американському юридичному дискурсі концепт JUSTICE функціонує як один із ключових елементів правової картини світу, проте його мовна репрезентація може варіюватися залежно від історичних, культурних і правових особливостей відповідних систем права. Британська правова традиція, заснована на прецедентному праві, та американська система, що поєднує

елементи common law і конституційного права, формують специфічні моделі вербалізації концепту JUSTICE у законодавчих, судових та нормативних текстах.

На сучасному етапі розвитку мовознавства особливу увагу приділяють дослідженню професійного дискурсу як засобу реалізації інституційної комунікації та відображення колективного професійного знання [5; 6]. У цьому контексті юридичний дискурс виступає не лише як система термінів і норм, а й як механізм мовного впливу, регуляції суспільних відносин і трансляції правових цінностей. Аналіз концепту JUSTICE дає змогу виявити когнітивні моделі, семантичні структури та прагматичні стратегії, що лежать в основі англійської правової комунікації.

Аналіз останніх досліджень. Проблематика юридичного дискурсу та концептуалізації ключових правових категорій посідає важливе місце у сучасних лінгвістичних дослідженнях, що здійснюються в межах когнітивного, прагматичного та дискурсологічного підходів. Значна увага приділяється професійному дискурсу як особливому типу інституційної комунікації, що характеризується специфічною термінологією, стандартизованою мовними засобами та прагматичною спрямованістю [2; 3]. Професійний дискурс розглядається як складна система взаємодії мовних, соціальних і когнітивних чинників, що забезпечують функціонування професійної комунікації та репрезентацію спеціалізованого знання [5; 6].

Важливим напрямом сучасних досліджень є вивчення англійської юридичної термінології, її генезису, словотвірних моделей і семантично-функціональних характеристик [1]. Юридична термінологія вирізняється високим рівнем системності, консервативністю та тісним зв'язком із розвитком правових систем. Особливу увагу дослідники приділяють функціонуванню юридичних термінів у законодавчих і судових текстах, а також проблемам їх когнітивної інтерпретації та прагматичної реалізації.

У сучасній дискурсології професійний дискурс досліджується як багаторівнева система репрезентації професійної картини світу, у межах якої реалізуються комунікативні стратегії, механізми мовного впливу та інституційної взаємодії [3; 4]. Юридичний дискурс у цьому контексті розглядається як окремий різновид професійного дискурсу, що поєднує регулятивну, інформативну та прагматичну функції. Значна увага приділяється також аналізу мовних засобів реалізації авторитетності, нормативності та переконання у правових текстах [4].

Сучасні дослідження дедалі частіше зосереджуються на когнітивних аспектах юридичної комунікації, зокрема на проблемах концептуалізації базових правових понять у мовній свідомості та професійному дискурсі. Концепти права, справедливості, влади, відповідальності та законності розглядаються як ключові елементи правової картини світу, що репрезентуються через систему спеціалізованих мовних засобів і дискурсивних стратегій. Попри значну кількість праць, присвячених юридичному та професійному дискурсу, особливості репрезентації концепту JUSTICE у британському та американському юридичному дискурсі залишаються недостатньо дослідженими. Актуальним є вивчення мовних засобів вербалізації цього концепту, його когнітивних ознак і прагматичних функцій у різних правових традиціях.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження особливостей репрезентації концепту JUSTICE у британському та американському юридичному дискурсі, а також виявлення основних мовних засобів його вербалізації, когнітивних ознак і прагматичних функцій у текстах англійського законодавства та судового дискурсу.

Для досягнення поставленої мети передбачено виконання таких завдань: визначити теоретичні засади дослідження юридичного дискурсу та концепту JUSTICE у межах когнітивно-дискурсивного підходу; охарактеризувати особливості англійського юридичного дискурсу як різновиду професійного дискурсу; проаналізувати лексичні, семантичні та прагматичні засоби репрезентації концепту JUSTICE у британських та американських правових текстах; виявити основні когнітивні ознаки концепту JUSTICE та специфіку їх мовної реалізації; здійснити порівняльний аналіз функціонування концепту JUSTICE у британській та американській правових традиціях.

Матеріалом дослідження слугували тексти британського та американського законодавства, нормативно-правові акти, судові документи й історичні матеріали англійського юридичного дискурсу, представлені на ресурсах EUR-Lex, UK Legislation, United States Code та The Old Bailey Proceedings Online [7; 8; 9; 10]. Вибірка дослідження охоплює фрагменти законодавчих і судових текстів, що містять мовні репрезентації концепту JUSTICE та суміжних правових понять.

Виклад основного матеріалу дослідження. Англійський юридичний дискурс є одним із ключових різновидів професійного дискурсу, що функціонує у сфері правової комунікації та забез-

печує реалізацію регулятивної, інформативної й інституційної функцій. Його специфіка визначається тісним зв'язком із правовою системою, нормативністю та високим ступенем стандартизації мовних засобів. Юридичний дискурс охоплює законодавчі, судові, адміністративні та процесуальні тексти, які спрямовані на регулювання суспільних відносин, закріплення правових норм і реалізацію механізмів правового впливу.

Як різновид професійного дискурсу, англomовний юридичний дискурс характеризується використанням спеціалізованої термінології, точністю формулювань і прагненням до максимальної однозначності висловлення. Значну роль у ньому відіграють юридичні терміни, латинізми, усталені кліше та формульні конструкції, що забезпечують уніфікацію правової комунікації. Для юридичних текстів характерними є складні синтаксичні структури, розгорнуті речення, пасивні конструкції, модальні дієслова та безособові форми, які підсилюють офіційність і нормативність викладу.

Важливою ознакою англomовного юридичного дискурсу є його інституційний характер, оскільки комунікація здійснюється в межах правових інституцій та регламентується відповідними нормами й процедурами. Учасники такої комунікації виконують визначені соціальні ролі – судді, адвокати, законодавці, прокурори, присяжні тощо, що впливає на вибір мовних засобів і комунікативних стратегій. Юридичний дискурс також характеризується високим рівнем прагматичної спрямованості, оскільки його основною метою є не лише передача інформації, а й здійснення правового впливу, встановлення обов'язків, заборон, дозволів і правових наслідків.

На когнітивному рівні англomовний юридичний дискурс відображає специфічну правову картину світу, у межах якої формуються та функціонують ключові концепти права, справедливості, відповідальності, законності та влади. Через систему мовних засобів юридичний дискурс репрезентує професійне знання, правові цінності та соціально значущі норми поведінки. У британській та американській правових традиціях особливості юридичного дискурсу також зумовлюються історичним розвитком систем *common law*, що відображається у значній ролі прецедентності, специфічній юридичній термінології та особливостях судового мовлення.

У британських та американських правових текстах концепт JUSTICE репрезентується через розгалужену систему лексичних, семантичних і прагматичних засобів, що формують уявлення про

справедливість, законність, рівність перед законом та правовий порядок. На лексичному рівні концепт вербалізується за допомогою ключових термінів *justice, fairness, equality, rights, lawfulness, legal protection, due process, punishment, liability, court, judgment, legal remedy*, які функціонують у законодавчих і судових текстах як основні маркери правової регуляції.

Поняттєва структура концепту JUSTICE характеризується багатокомпонентністю та охоплює декілька взаємопов'язаних смислових сфер. До основних семантичних компонентів належать законність, неупередженість, відповідальність, захист прав людини, покарання за правопорушення та забезпечення соціального порядку. У британських правових текстах концепт JUSTICE часто асоціюється з традицією правової рівноваги та принципом *fairness*, тоді як в американському дискурсі значну роль відіграє семантика індивідуальних прав і свобод. Це зумовлює різну акцентуацію мовних засобів у двох правових системах.

На прагматичному рівні репрезентація концепту JUSTICE реалізується через регулятивну функцію юридичного дискурсу. Законодавчі та судові тексти використовують модальні конструкції *shall, must, may, is entitled to, is prohibited to* для вираження обов'язків, дозволів, заборон і правових гарантій. Значну роль відіграють також дискурсивні стратегії авторитетності, імперативності та інституційного впливу, спрямовані на формування правової поведінки адресата. У юридичному дискурсі концепт JUSTICE виконує не лише інформативну, а й аксіологічну функцію, оскільки через мовні засоби транслюються базові правові цінності та морально-етичні принципи суспільства.

Аналіз мовного матеріалу дозволяє виокремити основні когнітивні ознаки концепту JUSTICE, серед яких центральними є законність, рівність, відповідальність, захист, покарання, правовий контроль та неупередженість. Ці ознаки формують концептуальне ядро правової картини світу в англomовному юридичному дискурсі. Їх мовна реалізація здійснюється через юридичну термінологію, абстрактну оцінну лексику, модальні конструкції, пасивні форми та стандартизовані синтаксичні моделі, характерні для законодавчих і судових текстів.

Специфіка мовної репрезентації концепту JUSTICE у британському та американському юридичному дискурсі зумовлена історичними й культурно-правовими особливостями систем *common law*. У британському дискурсі переважає орієн-

тація на традиційність і прецедентність, тоді як американський юридичний дискурс демонструє більшу увагу до конституційних прав, індивідуальної свободи та демократичних цінностей. Це впливає на добір лексичних засобів, семантичні акценти та прагматичні стратегії репрезентації концепту JUSTICE у правовій комунікації.

Порівняльний аналіз функціонування концепту JUSTICE у британській та американській правових традиціях свідчить про наявність спільного концептуального ядра, сформованого в межах системи common law, а також про існування суттєвих відмінностей у способах мовної репрезентації справедливості, законності та правового порядку. В обох правових традиціях концепт JUSTICE пов'язується з ідеями верховенства права, рівності перед законом, неупередженого судочинства та захисту прав людини. Водночас специфіка історичного розвитку британської та американської правових систем зумовлює різні акценти у структурі цього концепту та особливостях його вербалізації.

У британській правовій традиції концепт JUSTICE функціонує переважно в межах прецедентного права та історично сформованої системи судової практики. Значну роль у його репрезентації відіграють поняття fairness, equity, judicial impartiality, rule of law, які підкреслюють важливість правової рівноваги, судової неупередженості та дотримання усталених правових норм. Для британського юридичного дискурсу характерна орієнтація на традиційність, формалізованість і прецедентність, що відображається у використанні архаїзованої юридичної лексики, складних синтаксичних конструкцій і стандартизованих формулювань. Концепт JUSTICE у британському дискурсі часто репрезентується як механізм підтримання соціального порядку та стабільності правової системи.

В американській правовій традиції концепт JUSTICE має більш виражений аксіологічний і демократичний характер. Його функціонування тісно пов'язане з ідеями constitutional rights, civil liberties, equality, freedom та due process. Американський юридичний дискурс акцентує увагу на захисті індивідуальних прав і свобод, що зумовлено вагомою роллю Конституції США та концепції громадянських прав у формуванні правової картини світу. У мовній репрезентації концепту JUSTICE часто використовуються лексеми rights, liberty, protection, discrimination, equal justice, які підкреслюють значущість прав людини та принципу рівності.

Порівняльний аналіз також демонструє відмінності у прагматичній реалізації концепту JUSTICE. У британському юридичному дискурсі домінує прагнення до формальної точності, процедурної послідовності та інституційної стабільності, тоді як американський дискурс характеризується більшою орієнтацією на суспільний вплив, демократичні цінності та риторику захисту громадянських свобод, що проявляється у виборі мовних засобів, ступені експресивності та способах аргументації в законодавчих і судових текстах. Незважаючи на спільну правову основу, британський і американський юридичний дискурс репрезентують різні культурно-правові моделі осмислення справедливості, що знаходить відображення у лексичному складі, семантичній структурі та прагматичних функціях концепту JUSTICE.

Висновки. Отже, проведене дослідження засвідчило, що концепт JUSTICE є одним із базових концептів англomовного юридичного дискурсу та виконує важливу когнітивну, регулятивну й аксіологічну функції у правовій комунікації. Його репрезентація у британських та американських правових текстах здійснюється через систему лексичних і прагматичних засобів, що відображають специфіку правової картини світу, особливості функціонування інституцій та культурно-історичні засади англomовних правових традицій. У результаті аналізу встановлено, що концепт JUSTICE має складну багаторівневу структуру та охоплює такі ключові когнітивні ознаки, як законність, рівність, неупередженість, відповідальність, захист прав людини, правовий контроль і покарання. Його мовна реалізація відбувається за допомогою юридичної термінології, модальних конструкцій, оцінної лексики, стандартизованих синтаксичних моделей і дискурсивних стратегій авторитетності та нормативного впливу. Важливу роль у вербалізації концепту JUSTICE відіграють терміни justice, fairness, equality, rights, due process, liability, punishment, legal protection, що формують концептуальне ядро англomовного юридичного дискурсу.

Порівняльний аналіз британської та американської правових традицій дозволив виявити як спільні, так і відмінні риси функціонування концепту JUSTICE. Спільність зумовлена належністю обох систем до традиції common law та орієнтацією на принцип верховенства права. Водночас британський юридичний дискурс характеризується більшою орієнтацією на прецедентність, процедурність, тоді як американський дискурс акцентує увагу на конституційних правах, індивідуальних

свободах, що відображається у специфіці добору мовних засобів, прагматичних стратегій та семантичних акцентів у правових текстах. Дослідження також підтвердило, що англomовний юридичний дискурс як різновид професійного дискурсу характеризується високим рівнем стандартизації, термінологічною точністю, інституційною зумовленістю та прагненням до максимальної однозначності мовного вираження. Концепт JUSTICE у його межах виступає не лише правовою катего-

рією, а й важливим елементом мовної репрезентації соціальних цінностей, морально-етичних норм і механізмів правового впливу.

Перспективи подальших досліджень убачаємо у поглибленому аналізі концептів LAW, RIGHTS, POWER, RESPONSIBILITY та FREEDOM у сучасному англomовному юридичному дискурсі, а також у вивченні особливостей їхньої репрезентації в судовому, політичному та міжнародно-правовому дискурсах.

Список літератури:

1. Гумовська І. М. Англійська юридична термінологія в юридичних текстах: генезис, дериваційні та семантично-функціональні аспекти: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Львівський нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2000. 19 с.
2. Кузнєцова Г.В. Політичний дискурс vs професійний дискурс. *Когнітивно прагматичні дослідження професійних дискурсів: матеріали VI наукової конференції з міжнародною участю*, 17 Березня 2018 р. Харків, 2018. С. 51–53.
3. Морозова М. Професійний дискурс: семіотичний та когнітивний підходи. *Актуальні питання іноземної філології*. 2024. № 21. С. 84–90. DOI: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-13>
4. Academic Discourse Across Disciplines / eds. K. Hyland, M. Bondi. Bern: Peter Lang, 2006. (Linguistic Insights). P. 68–70.
5. Gunnarsson B. L. Professional Discourse. London: Bloomsbury Publishing, 2009. 275 p.
6. Gunnarsson B.-L., Linell P., Nordberg B. (Eds.). The construction of professional discourse. London and New York: Longman, 1997. 328 p.
7. EUR-Lex – Access to European Union Law. URL: <https://eur-lex.europa.eu> (дата звернення: 17.03.2026 р.)
8. UK Legislation (Legislation.gov.uk). URL: <https://www.legislation.gov.uk> (дата звернення: 18.03.2026 р.)
9. United States Code (U.S. Code). URL: <https://uscode.house.gov> (дата звернення: 17.03.2026 р.)
10. The Old Bailey Proceedings Online (London's Central Criminal Court). URL: <https://www.oldbaileyonline.org> (дата звернення: 17.03.2026 р.)

Strochenko L. V. PECULIARITIES OF THE REPRESENTATION OF CONCEPT JUSTICE IN BRITISH AND AMERICAN LEGAL DISCOURSE

The article is devoted to a comprehensive study of the peculiarities of the representation of the concept JUSTICE in British and American legal discourse. The relevance of the topic is determined by the active development of modern cognitive linguistics, discourse studies, and legal linguistics, within which considerable attention is paid to the investigation of the mechanisms of conceptualization of fundamental legal categories in professional communicative space. In contemporary English legal discourse, the concept JUSTICE functions as one of the central categories of the legal worldview, as it represents ideas of fairness, legality, equality before the law, legal order, and the protection of human rights. Legal discourse in the paper is considered a type of professional discourse characterized by institutional determination, a high level of standardization, terminological precision, pragmatic orientation, and specific linguistic means of implementing legal influence. The article aims to identify the peculiarities of the linguistic representation of the concept JUSTICE in British and American legal traditions, as well as to determine its cognitive features, semantic structure, and pragmatic functions in legal discourse. To achieve this aim, lexical, semantic, and pragmatic means of verbalizing the concept JUSTICE were analyzed; the peculiarities of English-language legal discourse as a type of professional discourse were characterized; and a comparative analysis of the functioning of the concept JUSTICE in British and American legal systems was carried out. The study established that the concept JUSTICE has a complex multilevel structure and is realized through a system of legal terminology, modal constructions, evaluative vocabulary, standardized syntactic models, and discursive strategies of normative influence. It was determined that the conceptual core of JUSTICE is formed by such cognitive features as legality, impartiality, responsibility, equality, legal control, and the protection of human rights. The comparative analysis of British and American legal discourse made it possible to identify both common and distinctive features in the representation of the concept JUSTICE.

Keywords: legal discourse, professional discourse, concept, cognitive linguistics, legal terminology, legal communication, pragmatics.

Дата першого надходження статті до видання: 20.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 11.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.05.2026